

Renesance dřevostavění

SOUČASNOST

A TRADICE

Člověk uměl používat dřevo ke stavbě přístřeší od pradávna a dosáhl v této činnosti pozoruhodné řemeslné zručnosti a stavebních dovedností. Dřevěná obydlí mají za sebou historii dlouhou čtyři tisíce let.

Až do poloviny 19. století měly dřevostavby jen dvě základní konstrukční varianty - roubené stěny a těžký srubový skelet. Oba typy historických konstrukcí mají své moderní pokračování, i když s podstatnými inovacemi zvláště v řešení styků a v technologii výroby prvků. Dřevo si v mnohém

ohledu mohlo ponechat své původní konstrukční formy, zároveň však díky svým fyzikálně-technologickým vlastnostem bylo transformováno do materiálů a výrobků, které z něj v řadě aplikací dělají důležitou alternativu pro stavební konstrukce 21. století.

Zavinila to Marie Terezie?

Dřevěné stavby se u nás běžně stavěly v místech s dostatkem kvalitní suroviny až do první poloviny 18. století. Pak ale dochází k historickému zlomu, který tradici dřevostaveb v Čechách nejméně na sto let přerušil. Obava z rozsáhlých požárů celých měst a vesnic vedla od postupného omezování až k zákazu jejich stavění. Mezi první taková nařízení patří c.k. patent pro hašení ohně platný v Království českém od r. 1755, který trestal stavění dřevěných domů ve městech a Požární řád Josefa II. z r. 1785 přikazující mj. vyzdivání a zaklenutí chlévů a další podobná opatření zabráňující vzniku požáru, například omítání dřevěnic hlíněnými omítkami. Nejzávažnější byl asi dekret z r. 1816 zakazující stavět dřevěné stavby, na který v přímé vazbě navazoval další z r. 1819 o povolení poddaným vyrábět cihly. To mělo vliv i na tzv. hrázděné domy s dřevěnou příhradovou kostrou a vyzdivanou výplní, které se také začaly postupně od konce 18. století nahrazovat zděnými stavbami. Pozdější předpisy z r. 1833 naopak za určitých podmínek povolovaly stavět dřevěné stavby v horských oblastech. Ani dnes, ani tenkrát nebyly však stanovené podmínky uplatňovány jednotně. Došlo ale k radikální změně nazírání na dřevěné domy jako na stavby nižší užitné hodnoty, zvláště pokud jde o jejich životnost a požární odolnost. Hmatatelným důkazem dlouhověkosti dřevěných staveb jsou vedle skanzenů i několik staletí staré zachovalé obytné domy, sakrální i jiné stavby v různých lokalitách zvláště v Německu a v Anglii, ale i u nás. A to jejich stavitelé neměli k dispozici současné technické prostředky. Svě v pozdějším „úpadku“ dřevostaveb městského typu se hrálo i nastupující zprůmyslněné stavebnictví a čtené uplatnění dřevěných konstrukcí u rekreačních objektů a ven-

kovských chalup. Od poloviny 20. století dochází k návratu těžkých dřevěných skeletů (prostorový nosný systém tvořený ze svislých a vodorovných nosných prvků kompletovaných nenosnými obvodovými pláště a příčkami) a to díky novým kompozitním materiálům na bázi dřeva. Jedno až třípodlažní roubené domy byly a jsou u nás od 18. století rozšířeny ve všech podhorských a horských oblastech (např. dvoupodlažní roubený dům v Kravařích, z roku 1797). Snad největším roubeným domem u nás je Slezský dům v Karlově Studánce.

Americké zkušenosti

V první polovině 19. století (krátce po zavedení strojové výroby hřebíků a rapidním poklesu jejich ceny) došlo k významné události, která podstatně ovlivnila další vývoj dřevostavby – v roce 1833 byl poprvé použit lehký skelet Baloon Frame System na stavbu jednoduchého kostelíka sv. Marie v Chicagu. Pracné tesařské spoje nahradily hřebíkové, místo těžkých dřevěných trámů se objevily dva le-

hké fošnové profily pro sloupky, krokve i profily pro stropy a z nich pak vznikla tuhá nosná konstrukce, kterou v krátkém čase dokážou postavit jen dva tesaři. Systém se sloupky přes jedno podlaží nazvaný Platform Frame System – PFS se rychle rozšířil po USA a Kanadě a podle jeho principů vyrostla nová města – mj. Chicago a San Francisco. Evropa se s tímto konstrukčním systémem – lehkým dřevěným skeletem – seznámila až v r. 1867 na Světové výstavě v Paříži, ale jen seznámila. Až o padesát let později ho začali ve svých projektech uplatňovat architekti jako K. Wachsmann, W. Gropius či R. Neutra a další stavitelé. A až ve druhé polovině 20. století se PFS v různých modifikacích stal celosvětově dominující konstrukční variantou v dřevěné bytové i občanské výstavbě a to v několika technologických formách – od prvkové přes dílenskou výrobu panelů optimálně kompletizovaných až po průmyslově vyráběné prostorové buňky se specifickými montážními styky, rozšířené zvláště v 70. letech minulého století s užitím pro jednodušší a dočasné objekty.

Novověk dřevostaveb

Na severoamerickém kontinentu byly a stále jsou více- podlažní dřevěné bytové domy a sídliště běžnou formou výstavby. Přestože v západní Evropě, především v Británii, byla výstavba bytových domů na bázi dřeva prováděna již v polovině dvacátého století, u nás se za počátek jejich stavění dá pokládat až rok 1978, kdy podnik Rudné doly Jeseník vyrobil a postavil prvních 14 dřevostaveb bytových domů pro Mostecko a následně pro další místa po celé republice. Šlo o jedno a dvoupodlažní typové objekty konstrukčního systému OKAL (panely z dřevotřískových desek), populárního tehdy hlavně pro stavby rodinných domů, který byl tehdy jedinou alternativou standardních zděných domků a panelového bytu, z jehož dispozice také typologické řešení rodinného domu OKAL vycházelo. Od poloviny 20. století dochází také k návratu těžkých dřevěných skeletů (prostorový nosný systém tvořený ze svislých a vodorovných nosných prvků kompletovaných nenosnými obvodovými pláštěmi a příčkami) a to díky novým kompozitním materiálům na bázi dřeva. Ve střední Evropě jsou v posledních letech dřevostavby vícepodlažních obytných domů a skupinová výstavba dřevěných rodinných domů předmětem velkého zájmu. Právem, protože tradice dřevěných staveb je více než hmatatelná, zvláště, když mnohé z nich dokázaly, že nejen z hlediska životnosti jsou plně srovnatelné se stavbami z jiných materiálů. Kvalitně a správně postavený dřevěný dům k trvalému bydlení, jak roubený tak i montovaný z dřevěných panelů, je energeticky vysoce úsporný a jeho vnitřní klima často příznivější než u mnoha domů z jiných materiálů. Také proto má budoucnost.

Text: Věra Kešnerová

Foto: archiv architektury NTM, KLH

